

“KONSTITUTSIYA-ERKIN VA FAROVON HAYOT GAROVI”

Qo'qon davlat universiteti

Gumanitar fanlar va tillar fakulteti

Rus tili va adabiyoti yo'nalishi I-bosqich talabasi

Erkinova Farzonaxon

Telefon: +998992325784

Email: farzonaerkinova519@gmail.com

ANNOTATSIYA: *O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi — mamlakatning huquqiy asoslarini belgilovchi eng muhim hujjat bo'lib, u demokratik, huquqiy va ijtimoiy davlat tuzishga yo'l ochadi. “Konstitutsiya – erkin va farovon hayot garovi” mavzusidagi maqolada, O'zbekiston Konstitutsiyasining ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy jihatlari tahlil qilinadi. Konstitutsiya, mamlakatning barcha fuqarolariga teng huquqlar va erkinliklarni kafolatlaydi, ularning huquqiy himoyasini ta'minlaydi, shuningdek, demokratik va erkin jamiyatrivojlantirishning asosiy yuridik hujjati hisoblanadi.*

Kalit so'zlar: *O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, Demokratik tuzum, Huquqiy davlat, Fuqarolar huquqlari, Erkinlik va tenglik, Ijtimoiy adolat, Konstitutsion islohotlar, Siyosiy erkinliklar.*

АННОТАЦИЯ: *Конституция Республики Узбекистан является важнейшим документом, определяющим правовые основы страны, открывающим путь к созданию демократического, правового и социального государства. В статье на тему «Конституция – гарантия свободной и благополучной жизни» анализируются социальные, политические и экономические аспекты Конституции Узбекистана. Конституция гарантирует равные права и свободы всем гражданам страны, обеспечивает их правовую защиту и является основным правовым документом развития демократического и свободного общества*

Ключевые слова: Конституция Республики Узбекистан, Демократическая система, Верховенство закона, Права граждан, Свобода и равенство, Социальная справедливость, Конституционные реформы, Политические свободы.

ANNOTATION: *The Constitution of the Republic of Uzbekistan is the most important document defining the legal foundations of the country, which paves the way for the establishment of a democratic, legal and social state. The article on the topic “Constitution - the guarantee of a free and prosperous life” analyzes the social, political and economic aspects of the Constitution of Uzbekistan. The Constitution guarantees equal rights and freedoms to all citizens of the country, ensures their legal protection, and is the main legal document for the development of a democratic and free society*

Key words: *Constitution of the Republic of Uzbekistan, Democratic system, Rule of law, Citizens' rights, Freedom and equality, Social justice, Constitutional reforms, Political freedoms.*

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi — bu davlatning eng asosiy huquqiy hujjati bo‘lib, unda mamlakat tuzilishi, davlat organlarining vakolatlari, fuqarolarning huquq va erkinliklari, shuningdek, umumbashariy qadriyatlar bilan muvofiqlik tamoyillari o‘z aksini topgan. O‘zbekiston Konstitutsiyasi 1992-yil 8-dekabrda qabul qilingan bo‘lib, u bugungi kunda mamlakatda erkin, adolatli va farovon hayotni ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi. Ushbu maqolada Konstitutsiyaning erkin va farovon hayot garovi sifatida o‘rni, fuqarolar uchun kafolatlangan huquqlar va erkinliklar, shuningdek, Konstitutsiyaning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati tahlil qilinadi.

ASOSIY QISM

Fuqarolarning huquq va erkinliklari:

O‘zbekiston Konstitutsiyasi huquqiy davlatning asosiy tamoyillarini o‘zida mujassamlashtiradi. Huquqiy davlat, o‘z navbatida, fuqarolarni himoya qilish va

ularning erkinliklarini kafolatlashda muhim o‘rin tutadi. Konstitutsiyaning 1-moddasi “O‘zbekiston suveren, huquqiy, demokratik va ijtimoiy va dunyoviy davlatdir”, deb ta’kidlaydi. Bu, nafaqat davlatning demokratik tuzilishini, balki davlat va jamiyat o‘rtasidagi adolatli munosabatlarni ham belgilaydi. Fuqarolarni himoya qilishda Konstitutsiya, davlat organlarini, ularning vakolatlarini va ularga nisbatan javobgarlikni aniq belgilaydi.

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiq, inson, uning hayoti, erkinligi, sha’ni, qadr-qimmatini va boshqa daxlsiz huquqlari oliy qadriyat hisoblanadi. Davlat bu huquqlarni ta’minlashga kafolat beradi.

I. Shaxsiy Huquq va Erkinliklar

Bu huquqlar insonning shaxsiy mavjudligi va daxlsizligini kafolatlaydi:

Yashash Huquqi: Har bir insonning ajralmas huquqi.

Erkinlik va Shaxsiy Daxlsizlik: Hech kim qonunga asoslanmagan holda hibsga olinishi yoki qamoqqa olinishi mumkin emas.

Sha’n va Qadr-qimmatning Daxlsizligi: Hech kim qiynoqqa solinishi, zo‘ravonlikka, shafqatsiz yoki inson qadr-qimmatini kamsituvchi boshqa muomalaga duchor etilishi mumkin emas.

Shaxsiy Hayot Daxlsizligi:

Yozishmalar, telefon orqali so‘zlashuvlar, pochta-telegraf xabarlarini siriga dahl qilinmaslik huquqi.

Turar Joy Daxlsizligi: Hech kimning turar joyiga unda yashovchilarning ruxsatisiz kirish mumkin emas.

Harakatlanish Erkinligi: O‘zbekiston hududida erkin harakatlanish, yashash joyini tanlash va O‘zbekistondan chiqib ketish hamda qaytib kirish huquqi.

II. Siyosiy Huquqlar

Bu huquqlar fuqarolarning davlat va jamiyat ishlarini boshqarishda ishtirok etishini ta’minlaydi:

Davlat Boshqaruvida Ishtirok Etish: Fuqarolar davlat va jamiyat ishlarini boshqarishda bevosita yoki o‘z vakillari orqali ishtirok etish huquqiga ega.

Saylash va Saylanish Huquqi: Fuqarolar davlat hokimiyati vakillik organlariga saylash va saylanish huquqiga egadirlar.

Yig'ilishlar, Mitinglar va Namoyishlar: Qonun hujjatlariga muvofiq, tinch yig'ilishlar, mitinglar va namoyishlar o'tkazish huquqi.

Axborot Erkinligi: Har kim o'zi xohlagan axborotni izlash, olish va tarqatish huquqiga ega.

Uyushmalar Tuzish: Kasaba uyushmalari, siyosiy partiyalar va boshqa jamoat birlashmalariga birlashish huquqi.

III. Iqtisodiy va Ijtimoiy Huquqlar

Bu huquqlar fuqarolarning farovonligi va ijtimoiy himoyasini ta'minlaydi:

Mulk Huquqi: Har bir shaxs mulkdor bo'lishga haqli. Mulk huquqi qonun bilan himoya qilinadi.

Mehnat Huquqi: Har kim mehnat qilish, erkin kasb tanlash, adolatli mehnat sharoitlarida ishlash va ishsizlikdan himoyalanish huquqiga ega.

Dam Olish Huquqi: Ishlayotganlarga ish vaqtining davomiyligi, haftalik dam olish va haq to'lanadigan yillik ta'til bilan ta'minlanadi.

Ijtimoiy Ta'minot Huquqi: Keksalikda, mehnat qobiliyatini yo'qotganda, boquvchisidan mahrum bo'lganda va qonunda nazarda tutilgan boshqa hollarda ijtimoiy ta'minot olish huquqi.

Malakali Tibbiy Xizmat: Har bir inson malakali tibbiy xizmatdan foydalanish huquqiga ega.

Ta'lim Olish Huquqi: Har kim ta'lim olish huquqiga ega. Umumiy o'rta ta'lim olish davlat hisobidan kafolatlanadi.

Demokratik jamiyatga intilish

Konstitutsiya, shuningdek, demokratik jamiyatning rivojlanishiga mustahkam asos bo'lib xizmat qiladi. Demokratik prinsiplar, yashirin saylovlar, fuqarolarni davlat boshqaruvida ishtirok etish imkoniyatlari Konstitutsiyada o'z aksini topgan. Konstitutsiya mamlakatda demokratik islohotlar o'tkazish uchun zarur yuridik asoslarni yaratadi va fuqarolarni davlat boshqaruvida faol ishtirok etishga da'vat etadi. Erkin fikr va so'z erkinligi, siyosiy partiyalar va nashriyotlar

faoliyatining kafolatlanishi, axborot erkinligi kabi elementlar, Konstitutsiyaning demokratik jamiyat barpo etishga bo'lgan qaratilganligining yaqqol misollaridir. Ijtimoiy adolat, farovonlik va barqaror rivojlanish Konstitutsiyaning asosiy maqsadlaridan biridir. "Ijtimoiy davlat" tushunchasi, fuqarolarga ijtimoiy himoya va iqtisodiy farovonlikni ta'minlashni nazarda tutadi. O'zbekiston Konstitutsiyasida, ijtimoiy himoya, ta'lim, sog'liqni saqlash va boshqa ijtimoiy xizmatlar fuqarolarga teng imkoniyatda taqdim etilishi belgilangan. Bu o'z navbatida, jamiyatda iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Farovonlikka intilish, aholining barcha qatlamlari uchun teng imkoniyatlar yaratish, davlatning ustuvor vazifalaridan biridir. O'zbekiston Konstitutsiyasi, xalqaro huquqning umumqabul qilingan me'yorlari bilan muvofiqlikni ta'minlaydi. Boshqa davlatlar bilan huquqiy munosabatlarni tartibga soluvchi, inson huquqlarini himoya qilishga qaratilgan xalqaro konvensiyalar, shuningdek, Birlashgan Millatlar Tashkiloti va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikning mustahkam poydevorini yaratadi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi xalqaro huquq va milliy qonunchilikni uyg'unlashtirib, mamlakatning dunyo hamjamiyatiga integratsiyasini mustahkamlaydi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi — erkin va farovon hayot garovi sifatida mamlakatning asosiy yuridik asosini tashkil etadi. U nafaqat fuqarolar huquqlarini himoya qilish, balki davlatning demokratik rivojlanishi, ijtimoiy adolat va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Konstitutsiya, erkin va farovon jamiyat qurishda, shuningdek, fuqarolarni siyosiy va ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishga chaqiradi. O'zbekiston Konstitutsiyasining tamoyillari bugungi kunda ham, mamlakat taraqqiyotining asosiy garovi bo'lib xizmat qiladi va kelajakda jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi — davlatimizning eng oliy huquqiy hujjati bo'lib, u nafaqat davlat boshqaruvi tizimini belgilab beradi, balki xalqning huquqlari, erkinliklari va farovonligi kafolatini ham ta'minlaydi. Konstitutsiya mustaqil O'zbekistonning asosiy qonuniy poydevori sifatida davlatning barcha faoliyatini boshqarishda yo'naltiruvchi me'yorlarni belgilab beradi. Konstitutsiyaning qabul qilinishi, shubhasiz, O'zbekistonning yangi

tarixiy bosqichiga kirishning muhim bosqichidir. Konstitutsiyaning qabul qilinishi 1991-yil 31-avgustda O‘zbekistonning mustaqillikni e’lon qilishidan so‘ng, 1992-yil 8-dekabrda amalga oshdi. Bu hujjat o‘z ichiga jamiyat va davlatning barcha sohalarini, shu jumladan iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy va madaniy masalalarni tartibga soluvchi normativ-huquqiy qoidalarni oladi. Konstitutsiya orqali erkinlik, tenglik, adolat va demokratik qadriyatlar jamiyatda mustahkamlanadi.

Demokratik islohotlar – bu jamiyatning, davlat tizimining va fuqarolarning huquqiy va siyosiy erkinliklarini kengaytirish maqsadida amalga oshirilayotgan o‘zgarishlardir. O‘zbekistonda demokratik islohotlar Konstitutsiyaning qabul qilinishi bilan boshlandi va ular davlat boshqaruvining barcha sohalariga ta’sir ko‘rsatdi. Konstitutsiya orqali O‘zbekistonda parlament, hukumat, sud tizimi, mahalliy boshqaruv organlari va fuqarolik jamiyati institutlari o‘rtasida samarali muvozanat o‘rnatish uchun asos yaratildi. Parlament demokratik tamoyillar asosida faoliyat yuritadi, davlat rahbari, sud hokimiyati mustaqil bo‘lib, bu hamma fuqarolarning huquqlarini kafolatlaydi. Konstitutsiyaga kiritilgan o‘zgartishlar va qo‘shimchalar davlat boshqaruvi tizimini yanada demokratlashtirishga yo‘naltirilgan. Yangi qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar fuqarolarga siyosiy erkinliklarni taqdim etib, mamlakatda saylovlar va siyosiy raqobat muhitini yaratish imkonini berdi. O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy hayotida ham konstitutsion tamoyillar asosida tub islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, o‘zgaruvchan iqtisodiy sharoitda bozor iqtisodiyotiga o‘tish jarayonlari, xususiy mulkni tan olish, investitsiyalarni jalb qilish, xalqaro iqtisodiy aloqalar o‘rnatish kabi islohotlar amalga oshirilmoqda.

O‘zbekiston Respublikasida Konstitutsiya qabul qilinishi va demokratik islohotlarning amalga oshirilishi davlat boshqaruvi tizimining yangi bosqichga o‘tishiga asos bo‘ldi. Boshqaruvning yangilanishi, shuningdek, fuqarolar huquqlarini ta’minlash, davlatning ijtimoiy javobgarligini oshirish, davlat va jamiyat o‘rtasidagi o‘zaro ishonchni mustahkamlashga xizmat qiladi. Yangi boshqaruv tizimida hukumat va davlat organlari faolligini oshirish, davlatni yanada ochiq va shaffof qilishga yo‘naltirilgan qator islohotlar amalga oshirildi. Davlat

boshqaruvining yangi bosqichida, shuningdek, mahalliy boshqaruv organlari, viloyat va tuman darajasida ham demokratik islohotlar olib borilmoqda. Mahalliy darajadagi qarorlar mustahkamlanib, aholining davlat organlari bilan bevosita muloqoti va ishtiroki ta'minlanmoqda. Bunda, mahalliy hokimiyat va davlat organlarining aholi bilan o'zaro munosabatlari demokratik tamoyillarga asoslangan holda tashkil etilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi erkin va farovon hayotni ta'minlash uchun asosiy huquqiy poydevor yaratadi.

Bozor iqtisodiyotiga bosqichma-bosqich o'tish jarayonida davlat tomonidan aholi manfaatlarini himoya qilish, ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash va kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ijtimoiy siyosatning asosiy yo'nalishlari sifatida ta'lim tizimini isloh qilish, sog'liqni saqlash sohasini modernizatsiya qilish, yoshlar va ayollar bandligini ta'minlash, aholi turmush darajasini oshirish kabi masalalar ustuvor vazifa etib belgilangan.

Konstitutsiyada belgilangan ijtimoiy davlat tamoyillari asosida fuqarolarning munosib turmush sharoitini yaratish, ularning mehnat qilish, ta'lim olish, tibbiy xizmatlardan foydalanish huquqlarini kengaytirish bo'yicha izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, fuqarolik jamiyati institutlarining faollashuvi, ommaviy axborot vositalari erkinligining kuchayishi ham demokratik jamiyat barpo etishdagi muhim omil hisoblanadi.

So'nggi yillarda Konstitutsiya asosida sud-huquq tizimini isloh qilish, inson huquqlari va erkinliklarini ishonchli himoya qilish mexanizmlarini takomillashtirish borasida sezilarli natijalarga erishildi. Sudlarning mustaqilligi, qonun ustuvorligi va adolat tamoyillari jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatning yuksalishiga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, O'zbekistonning jahon hamjamiyati bilan integratsiyalashuvi, xalqaro nufuzining oshib borishi ham Konstitutsiyada belgilangan tashqi siyosat prinsiplari asosida izchil amalga oshirilmoqda. Davlat xalqaro maydonda tinchlikparvarlik, o'zaro manfaatli hamkorlik va suveren tenglik tamoyillariga amal qilib, barqaror taraqqiyot sari dadil qadam tashlamoqda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi mamlakatimizning siyosiy, huquqiy va ijtimoiy taraqqiyotining mustahkam poydevori hisoblanadi. U jamiyatda qonun ustuvorligini ta'minlash, inson huquqlari va erkinliklarini kafolatlash hamda demokratik davlat qurish yo'lida muhim yo'naltiruvchi hujjat vazifasini bajaradi. Konstitutsiyada belgilangan tamoyillar asosida amalga oshirilayotgan islohotlar mamlakatning barqaror rivojlanishini, xalq farovonligini oshirishni va kelajak avlodlar uchun munosib hayot sharoitlarini yaratishni ta'minlamoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O'zbekiston strategiyasi". – Toshkent, 2021.
- 2.O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi-Toshkent,Yuridik adabiyotlar publish, 2023 yil.5-8-b.
- 3.Yusupov.R (2018).O'zbekistonning huquqiy tizimi va konstitutsiyasi.Toshkent: "Yuridik nashr".
- 4.Akramov.M(2020).konstitutsiya va huquqiy davlatning asosiy tamoyillari. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi.
- 5."Yosh olimlar"ilmiy-amaliy konferensiyasi.202.